

Glosa do uchwały SN (7) z dnia 22 maja 2018 r.,
III CZP 102/17¹

1. Złożenie przez rodziców w imieniu małoletniego dziecka oświadczenia o odrzuceniu spadku jest czynnością przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka.

2. Termin przewidziany w art. 1015 § 1 KC nie może się skończyć przed prawomocnym zakończeniem postępowania o zezwolenie na złożenie przez małoletniego spadkobiercę oświadczenia o odrzuceniu spadku. Po prawomocnym zakończeniu tego postępowania oświadczenie małoletniego powinno być złożone niezwłocznie, chyba że termin ten jeszcze nie upłynął.

Głosowana uchwała została podjęta po rozstrzygnięciu, przedstawionych przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego we wniosku z dnia 3 listopada 2017 r., następujących zagadnień prawnych: „1. Czy złożenie przez rodziców, jako przedstawicieli ustawowych dziecka powołanego do dziedziczenia, oświadczenia w imieniu dziecka na podstawie art. 1015 § 1 KC o odrzuceniu spadku, którego pasywa wyczerpują lub przewyższają wartość aktywów, stanowi czynność przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka w rozumieniu art. 101 § 3 KRO? 2. Czy - w przypadku oceny, iż w danym stanie faktycznym oświadczenie w imieniu dziecka na podstawie art. 1015 § 1 KC o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku jest czynnością przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka - złożenie do sądu przez rodziców wniosku o zezwolenie na złożenie stosownego oświadczenia nie ma wpływu na bieg terminu określonego w art. 1015 § 1 KC, czy też ma wpływ na bieg przedmiotowego terminu wobec dopuszczalności zastosowania analogii z przepisów normujących bieg terminu przedawnienia? 3. W przypadku przyjęcia, że złożenie do sądu opiekuńczego wniosku o zezwolenie na złożenie oświadczenia na podstawie art. 1015 § 1 KC ma wpływ na bieg terminu określonego w tym przepisie, to czy polega on na tym, że: 3.1.) następuje zawieszenie biegu terminu określonego w art. 1015 § 1 KC na czas trwania postępowania przed sądem opiekuńczym, albo 3.2.) następuje przerwanie biegu tego terminu, albo 3.3.) termin nie biegnie od chwili złożenia do sądu opie-

¹ Legalis nr 1770406.

kuńczego wskazanego wniosku do chwili uprawomocnienia się postanowienia sądu opiekuńczego zezwalającego na złożenie oświadczenia o określonej treści oraz w czasie niezbędnym do złożenia oświadczenia bez nieuzasadnionej zwłoki, chyba że wskazany termin, uwzględniając czas trwania postępowania opiekuńczego, jeszcze nie upłynął; wtedy złożenie oświadczenia może nastąpić w dowolnej chwili, przed upływem sześciu miesięcy od dowiedzenia się przez przedstawiciela ustawowego o tytule powołania małoletniego do spadku?”.

Stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w glosowanej uchwale należy zasadniczo zaaprobować. Pierwsza Prezes SN wnosząc o rozpoznanie zagadnień prawnych przez powiększony skład SN zważyła na występujące w judykaturze wątpliwości, związane z właściwym zaklasyfikowaniem określonego rodzaju czynności dotyczących majątku dziecka, do czynności zwykłego zarządu, bądź też do czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu. Odwołała się do uchwały SN z dnia 30 kwietnia 1977 r., III CZP 73/76², w której za podstawowe kryterium zaliczenia określonej czynności do jednej z wymienionych grup uznano zasady doświadczenia życiowego. Jednocześnie Pierwsza Prezes SN zwróciła uwagę na najnowszą linię orzeczniczą, która odrzucenie spadku zalicza do czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka. Ponadto w uzasadnieniu złożonego wniosku zważono, że w oparciu o treść art. 36 § 2 k.r.o., po nowelizacji z dnia 17 czerwca 2004 r.³, wątpliwe jest, czy wykonywanie przez rodziców zarządu majątkiem dziecka odnośni się również do czynności dotyczących spadku, który jeszcze nie wszedł w skład majątku dziecka, a który może dopiero do niego wejść. Podniesiono również, „że odrzucenie spadku, którego pasywa przewyższają aktywa, z reguły leży w interesie dziecka, zatem nie powinno być traktowane jako czynność wymagająca zezwolenia sądu opiekuńczego”. Pierwsza Prezes SN dostrzegła także niejednorodność orzeczniczą w kwestii „oceny wpływu wszczęcia postępowania o uzyskanie zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka na bieg terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku (art. 1015 § 1 KC)”⁴.

W uzasadnieniu glosowanej uchwały SN zważył, że na gruncie dekretu z dnia 22 stycznia 1946 r. - Prawo rodzinne⁵, rodzice winni byli uzyskać zezwolenie władzy opiekuńczej w celu odrzucenia spadku przypadającego ich dziecku. Stanowił o tym wprost w przepis art. 29 § 1 dekretu, który wymieniał jeszcze szereg innych czynności, od dokonania których uzależniono uzyskanie stosownego zezwolenia. W przepisach obowiązującego kodeksu rodzinnego i opiekuńczego prawodawca jedynie ogólnikowo wskazał, że do

² OSNCP 1978, nr 2, poz. 19.

³ Dz.U. Nr 162, poz. 1691.

⁴ Uzasadnienie glosowanej uchwały.

⁵ Dz.U. z 1946 r. Nr 6, poz. 52.

dokonania przez rodziców czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka wymagane jest uzyskanie zezwolenia sądu opiekuńczego (art. 101 § 3 k.r.o.). Brak definicji legalnej czynności zwykłego zarządu oraz czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka sprawia jednak, że niejednokrotnie wątpliwe jest zaliczenie konkretnej czynności do którejś ze wskazanych grup⁶.

Jak trafnie podniósł SN, mimo że przepis art. 36 § 2 k.r.o. jako jedyna regulacja kodeksu rodzinnego opiekuńczego odnosi się do zarządu majątkiem, to jednak trzeba mieć na uwadze, że dotyczy on jedynie majątku wspólnego małżonków i nie można go stosować *per analogiam* do zarządu majątkiem dziecka⁷.

Następnie SN odwołał się do swojej wcześniejszej uchwały z dnia 10 kwietnia 1991 r., III CZP 76/90⁸, w której zdefiniował pojęcie „zarządu” jako „całokształt czynności prawnych i faktycznych dotyczących majątku wspólnego, a wśród nich czynności, których treścią jest zarówno zobowiązanie się do zbycia prawa majątkowego, stanowiącego składnik majątku wspólnego, jak i przeniesienie tego prawa na inną osobę”. W uzasadnieniu głosowanej uchwały SN podniósł, że taka interpretacja „zarządu” znajduje zastosowanie również do zarządu majątkiem małoletniego dziecka, a zarząd ten obejmuje ogół czynności faktycznych i prawnych dotyczących tego majątku⁹.

Zgodnie z utrwaloną linią orzeczniczą, odrzucenie przez przedstawiciela ustawowego spadku należnego małoletniemu stanowi czynność przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka. Skuteczność tego rodzaju czynności uzależniona jest zatem od uzyskania przez przedstawiciela ustawowego zezwolenia sądu opiekuńczego na jej dokonanie¹⁰.

Również doktryna wydaje się być zgodna odnośnie do zaliczenia odrzucenia spadku do czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka¹¹. Pojęcie „przekroczenie zakresu zwykłego zarządu” trafnie definiuje K. Gromek wskazując, że „jeżeli dana czynność dysponowania majątkiem zmienia w sposób istotny wartość tego majątku [znaczne przysporzenie, albo znaczne zubożenie, np. przyjęcie-odrzucenie spadku, (...)] lub za-

⁶ Uzasadnienie głosowanej uchwały.

⁷ Ibidem.

⁸ OSNCP 1991, nr 10-12, poz. 117.

⁹ Uzasadnienie głosowanej uchwały.

¹⁰ Zob. m.in. postanowienie SN z dnia 27 maja 1998 r., I CKU 181/97, Legalis nr 364433; postanowienie SN z dnia 15 lipca 2005 r., IV CK 20/05, Legalis nr 71469; postanowienie SN z dnia 23 lipca 1998 r., III CKU 34/98, Legalis nr 340525; postanowienie SN z dnia 25 maja 2012 r., I CSK 414/11, Legalis nr 532392; uzasadnienie głosowanej uchwały.

¹¹ Zob. m.in. B. Konińska, *Uptyw terminu do odrzucenia spadku w imieniu małoletniego*, „Rejent” 2014, nr 9, s. 60; K. Gromek, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2018, komentarz do art. 101 k.r.o., Nb 7; J. Ignatowicz, [w:] *System Prawa Rodzinnego i Opiekuńczego. Cz. I*, (red.) J. S. Piątoski, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Lódź 1985, s. 828.

kres przedmiotowy tego majątku (...), to taka zmiana jest nie tylko zmianą w majątku, ale i zmianą majątku, tzn. zmianą jego granic, czyli ich przekroczeniem”¹². Próby rozróżnienia czynności zwykłego zarządu od czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu podjął się również J. Ignatowicz podnosząc, że „przez czynności zwykłego zarządu należy rozumieć załatwianie bieżących spraw związanych ze zwykłym korzystaniem z przedmiotów wchodzących w skład administrowanego majątku i utrzymaniem tych przedmiotów w stanie nie pogorszonym, wszystko zaś, co się w tych granicach nie mieści, należy do czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu”¹³. Autor zaliczył odrzucenie spadku do czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka¹⁴.

Zdaniem J. Styka, choć nie budzi wątpliwości zaklasyfikowanie złożonego przez rodzica oświadczenia o odrzuceniu spadku przypadającego ich dziecku do czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu, to jednak wątpliwe jest, czy kwalifikacja ta będzie właściwa dla odrzucenia spadku składającego się jedynie z samych pasywów. Autor wskazał, że skoro czynności przysparzające (darowizny) zaliczane są do nieprzekraczających zakresu zwykłego zarządu, to tym bardziej odrzucenie spadku, którego przedmiotem są jedynie długie, powinno być klasyfikowane w taki sposób. Zapatrywanie to nie zagraża bowiem interesom majątkowym dziecka¹⁵.

Nie można pomijać, że zasada dobra dziecka jest podstawową zasadą prawa rodzinnego. Pojęcie „dobra dziecka” ma wymiar zarówno osobisty, jak i materialny. Utożsamiać je należy przede wszystkim z koniecznością zapewnienia dziecku niezbędnych środków potrzebnych do życia i realizacji jego celów osobistych, a także z dbałością o majątek dziecka¹⁶. Odnosząc się do wskazanej zasady, SN słusznie zważył w uzasadnieniu głosowanej uchwały, że to właśnie w postępowaniu o zezwolenie na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku sąd winien ustalić „jakie znaczenie dla dobra dziecka i jego interesów majątkowych ma czynność dotycząca majątku”. Zdarzyć się bowiem mogą przypadki, kiedy rodzice dokonają błędnego oszacowania wartości spadku, przez co jego odrzucenie nie będzie korzystne dla ich dziecka. Sąd zatem trafnie uznał, że w związku z tym, że odrzucenie spadku może w istotny sposób wpłynąć na zwiększenie lub zmniejszenie majątku, czynność tę należy kwalifikować jako czynność przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka¹⁷. Kwalifikacji tej nie zmieni sytuacja, gdy pasywa spadku przekrocza

¹² K. Gromek, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, op. cit., komentarz do art. 101 k.r.o., Nb 7.

¹³ J. Ignatowicz, [w:] *System Prawa Rodzinnego i Opiekuńczego...*, op. cit., s. 826.

¹⁴ *Ibidem*, s. 828

¹⁵ J. Stryk, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, (red.) K. Osajda, Warszawa 2018, komentarz do art. 101 k.r.o., Nt 34.

¹⁶ Postanowienie SN z dnia 11 lutego 1997 r., II CKN 90/96, Legalis nr 333272.

¹⁷ Uzasadnienie głosowanej uchwały.

wartość aktywów. Jak bowiem słusznie zauważył SN, „stabilność orzecznictwa ma istotną wartość w systemie prawa, gwarantuje bowiem pewność stosowania prawa”¹⁸. W świetle powyższego uznać należy, że odrzucenie spadku w imieniu małoletniego stanowi czynność przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka, niezależnie od składników masy spadkowej.

Kolejne zagadnienie prawne, które zostało przedstawione SN do rozstrzygnięcia dotyczyło kwestii tego, czy złożenie przez rodziców do sądu wniosku o uzyskanie zezwolenia na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku nie ma wpływu na bieg terminu wskazanego w przepisie art. 1015 § 1 KC, czy też ma taki wpływ dopuszczając stosowanie *per analogiam* przepisów regulujących bieg terminu przedawnienia? We wskazanym przepisie ustawodawca stanowi, że oświadczenie o odrzuceniu spadku można złożyć w terminie sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swojego powołania. Termin ten ma charakter zawity, a w przypadku spadkobiercy nieposiadającego pełnej zdolności do czynności prawnych - rozpoczyna swój bieg od dnia, w którym o tytule powołania dowiedział się jego przedstawiciel ustawowy¹⁹. Upływ sześciomiesięcznego terminu skutkuje wygaśnięciem prawa do skutecznego odrzucenia spadku²⁰. W przypadku konieczności uzyskania przez rodziców zezwolenia sądu na odrzucenie spadku przypadającego ich dziecku istnieje ryzyko niedochowania terminu z art. 1015 § 1 KC²¹. Wszystko bowiem zależy od tego, kiedy rodzice złożą stosowny wniosek (mogą go złożyć w ostatnim dniu przed upływem ustawowego terminu), ale również od szybkości toczącego się postępowania przed sądem opiekuńczym. Jak słusznie zważono, przyznanie przez ustawodawcę wszystkim spadkobiercom sześciomiesięcznego terminu na przyjęcie lub odrzucenie spadku nie uprawnia w żaden sposób do ograniczenia tego terminu przedstawicielom ustawowym, którzy w imieniu małoletnich dzieci zechcą odrzucić przypadający im spadek²².

Na konieczność złagodzenia w tego rodzaju przypadkach rygoryzmu prekluzji z art. 1015 § 1 KC zwracano uwagę zarówno w doktrynie, jak i judykaturze²³. W tym celu wysunięto wiele propozycji, które Sąd przedstawił w uzasadnieniu głosowanej uchwały. Jak dostrzegł SN, w literaturze postuluje się, aby w sytuacji, gdy oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku uzależnione jest od uzyskania zezwolenia sądu opiekuńczego, do wpływu ter-

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Postanowienie SN z dnia 25 lutego 2015 r., IV CSK 304/14, Legalis nr 1203291; postanowienie SN z dnia 25 maja 2012 r., I CSK 414/11, Legalis nr 532392.

²⁰ Szerzej uzasadnienie głosowanej uchwały.

²¹ J. Słyk, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, op. cit., komentarz do art. 101 k.r.o., Nt 35; uzasadnienie postanowienia SN z dnia 20 listopada 2013 r., I CSK 329/13, Legalis nr 804284.

²² Uzasadnienie postanowienia SN z dnia 20 listopada 2013 r., I CSK 329/13, Legalis nr 804284.

²³ Uzasadnienie głosowanej uchwały.

minu z art. 1015 k.c. *per analogiam* stosować przepisy dotyczące terminów przedawnienia. Brak jest przy tym zgodności co do tego, czy właściwe będzie zastosowanie przepisów dotyczących przerwania, czy zawieszenia biegu przedawnienia. Znaleźć można również zapatrywania, zgodnie z którymi złożenie do sądu rodzinnego wniosku o uzyskanie stosowanego zezwolenia jest równoznaczne z zachowaniem terminu z art. 1015 k.c. Inni przedstawiciele doktryny²⁴ podnoszą jednak, że sześciomiesięczny termin na przyjęcie lub odrzucenie spadku upływa niezależnie od posiadania przez spadkobiercę możliwości prawnej złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku²⁵. Wskazują bowiem, że stosowanie do terminów prekluzyjnych, nawet w drodze analogii, przepisów dotyczących przerwania czy zawieszenia biegu przedawnienia, jest niemożliwe z uwagi na odmienny charakter prawny obu rodzaju terminów²⁶. Wszelkiego rodzaju próby zatarcia różnic między tymi terminami uznają za niedopuszczalne na gruncie obowiązującego prawa²⁷.

Judykatura nie wykształciła jednolitego stanowiska w analizowanej materii. Choć zasadniczo przyjmuje, że rygoryzm prekluzji z art. 1015 k.c. powinien zostać złagodzony, to jednak kierunki uzasadniające tego rodzaju liberalne podejście są różnorodne²⁸. Przykładowo, w postanowieniu z dnia 20 listopada 2013 r.²⁹ SN zważył, że „złożenie wniosku o zezwolenie na odrzucenie spadku w imieniu małoletniego powoduje zawieszenie - na czas postępowania - biegu terminu określonego w art. 1015 § 1 k.c.” Jak słusznie podniósł, „ocena czy przedstawiciel małoletniego zachował termin do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku powinna między innymi uwzględniać, że nie ma on bezpośredniego wpływu na czas trwania postępowania przed sądem opiekuńczym. Nie można wykluczyć, że może ono trwać dłużej niż sześć miesięcy, co w niektórych przypadkach wykluczałoby możliwość odrzucenia spadku, nawet w przypadku złożenia wniosku do sądu o wyrażenie zgody na odrzucenie spadku w pierwszym dniu biegu terminu określonego w art. 1015 § 1 k.c.” Z tego też względu uznał za właściwe przyjęcie, że „w sytuacji, w której ustawa wymaga uzyskania zgody sądu, od której uzależniona jest możliwość skutecznego odrzucenia spadku, wystąpienie do sądu o jej udzielenie przed upływem terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, powinno powodować ten skutek, że termin ten nie biegnie

²⁴ Zob. B. Konińska, *Upływ terminu do odrzucenia spadku...*, op. cit., s. 66.

²⁵ Uzasadnienie głosowanej uchwały.

²⁶ B. Konińska, *Upływ terminu do odrzucenia spadku...*, op. cit., s. 63.

²⁷ Tak: ibidem, s. 65.

²⁸ Uzasadnienie głosowanej uchwały.

²⁹ I CSK 329/13, Legalis nr 804284. Tego rodzaju stanowisko zaaprobował M. Pazdan, [w:] *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz do art. 450–1088. Przepisy wprowadzające*, (red.) K. Pietrzykowski, Warszawa 2018, komentarz do art. 1015 k.c., Nb 3; por. P. Książak, *Glosa do postanowienia SN z dnia 20 listopada 2013 r., I CSK 329/13*, Rejent 2014, nr 5, s. 105-111. Do postanowienia tego odniósł się również SN w uzasadnieniu głosowanej uchwały.

dalej, aż do chwili uprawomocnienia się postanowienia sądu opiekuńczego, w którym udzielił on zgody na odrzucenie spadku”³⁰.

Podobne stanowisko zajął G. Wolak wskazując, że w przypadku, gdy przedstawiciel ustawowy małoletniego nie może w jego imieniu odrzucić spadku w terminie określonym w art. 1015 k.c., z uwagi na nierozpoznanie przez sąd opiekuńczy złożonego przez niego wniosku o wydanie stosownego zezwolenia, dochodzi do zawieszenia biegu tego terminu. Autor podniósł, że we wskazanych przypadkach *vis maior* (stanowiąca przyczynę zawieszenia) związana jest z nadzwyczajnymi, zewnętrznymi w stosunku do uprawnionego, okolicznościami odnoszącymi się do funkcjonowania państwa, a w zasadzie do działania wymiaru sprawiedliwości. Zważył przy tym, że „strona nie ma (...) wpływu na sprawność procedowania przez sąd”³¹.

W inny sposób złagodzenie rygoryzmu prekluzji z art. 1015 k.c. uzasadnił SN w postanowieniu z dnia 28 maja 2015 r.³² ważąc, że „w sytuacji, w której ustawa wymaga uzyskania zgody sądu, od której uzależniona jest możliwość skutecznego odrzucenia spadku, wystąpienie przez przedstawiciela ustawowego spadkobiercy do sądu opiekuńczego o jej udzielenie przed upływem terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, sprawia, że termin ten ulega przerwaniu na podstawie art. 123 § 1 pkt 1 KC stosowanego w drodze analogii. Za zajęciem tego stanowiska przemawiają doniosłe racje aksjologiczne i konstytucyjne”. Uzasadniając swoje stanowisko SN wskazał na konieczność złagodzenia rygoryzmu terminu prekluzyjnego z art. 1015 k.c., uznając jednak za niewłaściwe stosowanie przepisów o zawieszeniu biegu przedawnienia z uwagi na fakt, że „konieczność złożenia przez przedstawiciela ustawowego spadkobiercy wniosku do sądu opiekuńczego o udzielenie zezwolenia na odrzucenie spadku nie odpowiada żadnej z przyczyn zawieszenia biegu terminu przedawnienia wskazanych w art. 121 pkt 1-4 k.c.” Podniósł natomiast, że „złożenie wniosku do sądu opiekuńczego jest (...) czynnością przedsięwziętą przez przedstawiciela ustawowego małoletniego spadkobiercy bezpośrednio w celu uzyskania zgody sądu opiekuńczego umożliwiającej następnie skuteczne i ważne złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniego spadkobiercy. Podjęcie zatem przez przedstawiciela ustawowego tej czynności powinno powodować podobne skutki, jak wszczęcie postępowania zmierzającego do uzyskania prejudykatu umożliwiającego dochodzenie roszczenia, a więc prowadzić do przerwy biegu terminu wskazanego w art. 1015 § 1 k.c.”³³

³⁰ Uzasadnienie postanowieniu z dnia 20 listopada 2013 r., I CSK 329/13, Legalis nr 804284.

³¹ G. Wolak, *Glosa do postanowienia SN z dnia 28 maja 2015 r.*, III CSK 352/14, OSNC 2016, nr 5, poz. 63, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny” 2016/2, nr 35, s. 204.

³² III CSK 352/14, Legalis nr 1285318. Do postanowienia tego odniósł się również SN w uzasadnieniu głosowanej uchwały.

³³ Uzasadnienie postanowienia z dnia 28 maja 2015 r., III CSK 352/14, Legalis nr 1285318.

W uzasadnieniu głosowanej uchwały SN podważył stanowiska wyrażone w obu powołanych wyżej postanowieniach. Odnosząc się do pierwszego z nich, słusznie uznał za niewłaściwe przyjęcie, że złożenie przez przedstawiciela ustawowego małoletniego wniosku do sądu opiekuńczego o uzyskanie zezwolenia na odrzucenie spadku, prowadzi do zawieszenia biegu terminu z art. 1015 k.c. Trafnie wskazał, że postępowanie przed sądem opiekuńczym w niektórych przypadkach jest długotrwałe, przez co przyjęcie, że „w każdym wypadku termin określony w art. 1015 § 1 k.c. przedłuża się o czas jego trwania (...) może prowadzić do nadmiernego uprzywilejowania małoletnich wobec innych spadkobierców oraz do pogorszenia sytuacji wierzycieli”³⁴.

Dodatkowo podnieść należy, że błędne jest kwalifikowanie postępowania przed sądem rodzinnym jako siły wyższej, o której ustawodawca traktuje w przepisie art. 121 pkt 4 k.c.³⁵ Po pierwsze, dlatego że *vis maior* pojmowana jest jako zdarzenie nadzwyczajne, zewnętrzne, a za takie nie można uznać postępowania przed sądem opiekuńczym o udzielenie stosownego zezwolenia. Postępowanie takie jest bowiem *conditio sine qua non*, wymaganym przez ustawodawcę do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniego, a długość jego często zależna jest od samych uczestników postępowania, którzy nie stawiając się na rozprawy mogą je przedłużać³⁶. Po drugie, wątpliwości budzi działanie siły wyższej stanowiącej przeszkodę do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, dopiero od momentu złożenia wniosku do sądu opiekuńczego o udzielenie stosownego zezwolenia³⁷. Jak trafnie zauważył P. Księżak, przed złożeniem wniosku o udzielenie zezwolenia, przedstawiciel ustawowy również nie jest uprawniony do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniego³⁸.

Stanowisko jakoby złożenie przez przedstawiciela ustawowego małoletniego wniosku do sądu opiekuńczego o uzyskanie zezwolenia na odrzucenie spadku prowadziło do przerwania biegu terminu z art. 1015 k.c. wydaje się wątpliwe. Jak słusznie zauważył SN w uzasadnieniu głosowanej uchwały, przerwanie biegu przedawnienia skutkuje tym, że po przerwie termin ten liczony jest na nowo. Przyjęcie tego rodzaju zapatrywania za właściwe na gruncie analizowanej materii niewątpliwie spowodowałoby zbytne uprzywilejowanie małoletnich spadkobierców i nieuzasadnione pogorszenie sytuacji prawnej wierzycieli spadku³⁹.

Nadto, jak trafnie podniósł G. Wolak, złożenia przez przedstawiciela ustawowego małoletniego wniosku do sądu opiekuńczego o udzielenie zezwo-

³⁴ Uzasadnienie głosowanej uchwały.

³⁵ P. Księżak, *Glosa do postanowienia SN z dnia 20 listopada 2013 r...*, op. cit., s. 110; B. Konińska, *Uptyw terminu do odrzucenia spadku...*, op. cit., s. 64.

³⁶ Tak B. Konińska, *Uptyw terminu do odrzucenia spadku...*, op. cit., s. 64.

³⁷ Tak P. Księżak, *Glosa do postanowienia SN z dnia 20 listopada 2013 r...*, op. cit., s. 110.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Uzasadnienie głosowanej uchwały.

lenia na odrzucenie spadku, nie można utożsamiać ze wszczęciem postępowania, które zmierza „do uzyskania prejudykatu umożliwiającego dochodzenie roszczenia”, z uwagi na ich „odmienność jakościową”⁴⁰. Dodatkowo wskazać należy, że interpretacja przepisu art. 1015 § 1 k.c., zgodnie z którą złożenie przez przedstawiciela ustawowego małoletniego wniosku do sądu opiekuńczego o udzielenie zezwolenia przerywa bieg terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, pozostawałaby w sprzeczności z literalnym brzmieniem przepisu, jak również nie byłaby uzasadniona żadnymi racjami natury celowościowej⁴¹.

Krytykując tego rodzaju stanowiska, a jednocześnie opowiadając się za koniecznością złagodzenia rygoryzmu terminu z art. 1015 k.c. SN za właściwe uznał odwołanie się do regulacji art. 1017 k.c., zgodnie z którą „jeżeli przed upływem terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku spadkobierca zmarł nie złożony takiemu oświadczenia, oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone przez jego spadkobierców. Termin do złożenia tego oświadczenia nie może się skończyć wcześniej aniżeli termin do złożenia oświadczenia co do spadku po zmarłym spadkobiercy”⁴². Sąd uznał, że przepis ten jest najbardziej adekwatny do analizowanej sytuacji. Co prawda jego zastosowanie w efekcie skutkować będzie również zawieszeniem biegu terminu do złożenia stosownego oświadczenia, „ale tylko w niezbędnym zakresie, przez określony czas”. Z tego też względu Sąd przyjął, że „termin przewidziany w art. 1015 § 1 KC nie może się skończyć przed prawomocnym zakończeniem postępowania o zezwolenie na złożenie przez małoletniego spadkobiercę oświadczenia o odrzuceniu spadku. Po prawomocnym zakończeniu tego postępowania oświadczenie małoletniego powinno być złożone niezwłocznie, chyba że termin ten jeszcze nie upłynął”⁴³.

Tego rodzaju stanowisko, choć z pozoru trafne, nie do końca przekonuje. O ile słusznie SN uznał, że termin przewidziany w art. 1015 § 1 KC nie może skończyć się przed prawomocnym zakończeniem postępowania o zezwolenie na złożenie przez małoletniego spadkobiercę oświadczenia o odrzuceniu spadku, o tyle dalsza część powołanej tezy budzi wątpliwości. Konieczność niezwłocznego złożenia oświadczenia nie oznacza bowiem, że oświadczenie to musi zostać złożone natychmiast⁴⁴. Termin „niezwłocznie” jest niedookreślony i różnie interpretowany, przez co nie wydaje się, by użycie go w głosowanej uchwale było trafne. Wydaje się zatem, że SN pozostawił organom orzekającym swobodę dokonania oceny, czy w konkretnym stanie faktycznym

⁴⁰ Tak G. Wolak, *Glosa do postanowienia SN z dnia 28 maja 2015 r.*, op. cit., s. 207.

⁴¹ Tak B. Konińska, *Upływ terminu do odrzucenia spadku*, op. cit., s. 65.

⁴² Szerzej M. Rzewuski, *Transmisja spadku*, Warszawa 2016, *passim*.

⁴³ Uzasadnienie głosowanej uchwały.

⁴⁴ Na co zresztą trafnie zwrócił uwagę SN w uzasadnieniu głosowanej uchwały.

odrzucenie spadku nastąpiło niezwłocznie po uzyskaniu zezwolenia sądu opiekuńczego, czy też nie. Nie wydaje się, by tego rodzaju rozwiązanie było właściwe. W mojej ocenie, SN mógł doprecyzować sformułowanie „niezwłocznie”, tak by nie budziło większych wątpliwości i by termin z art. 1015 k.c. przedłużany był jednolicie, dla każdego przypadku. Przykładowo można byłoby wprowadzić zapis następującej treści – niezwłocznie, nie dłużej jednak niż w ciągu tygodnia od uzyskania zezwolenia sądu opiekuńczego.

Nie negując powyższego wydaje się, że w dalszej perspektywie legislacyjnej warto byłoby rozważyć propozycję, by uwzględnienie przez sąd opiekuńczy wniosku przedstawiciela ustawowego małoletniego o zezwolenie na odrzucenie (alternatywnie przyjęcie wprost) spadku należnego dziecku, było równoznaczne ze złożeniem oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku. Tym samym osoba składająca wniosek o zezwolenie na odrzucenie spadku jednocześnie godziłaby się na jego odrzucenie. Sąd opiekuńczy zobowiązany byłby w tego rodzaju przypadkach zawiadomić sąd spadku o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku przez małoletniego. Trafność zapatrywania uzasadnia potrzeba ochrony zarówno małoletniego, jak i wierzycieli spadkowych. Dodatkowe korzyści z tego tytułu odnieśliby również przedstawiciele ustawowi małoletniego, z uwagi na uproszczenie procedury związanej z przyjęciem/ odrzuceniem spadku należnego małoletniemu oraz zaoszczędzenie kosztów z tym związanych.

Magdalena Rzewuska